

Продовження таблиці 2

1	2	3	4	5	6
Сільськогосподарський виробничий кооператив	498	1558	11,8	26,7	-9,8
Інші	139	1554	9,9	23,9	-11,7
Україна	9284	1957	13,4	19,6	0,1

* Із чисельністю працюючих більше 50 осіб.

Джерело: Лузан Ю.Я. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку Агрпромиислового виробництва України: монографія / Лузан Ю.Я. – К.: ННЦ ІАЕ, 2010. – 472 с. – С. 176.

3. Створення крупнотоварних акціонерних товариств повинно супроводжуватись дієвою законодавчою базою та суттєвим державним впливом на інтеграційні процеси.

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ: ДО ПИТАННЯ ПРО ДЕРЖАВНУ ПІДТРИМКУ

**ЛОЗИНЬКА Т.М., Д.ДЕРЖ.УПР., ДОЦЕНТ,
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ**

Низький рівень інтенсифікації сільського господарства спонукає багатьох вчених і практиків висловлювати думку про доцільність забезпечення розвитку галузі на інноваційній основі [1;2;3]. Цілком погоджуючись з таким висновком і, більше того, вважаючи, що сільське господарство сучасної України може реалізувати свій потенціал виключно завдяки залученню новацій, усе ж варто звернути увагу на особливості інноваційних процесів в аграрній сфері.

Якщо, не акцентувати увагу на нюансах, то зміст інновації зводиться до створення нового товару та подальшої його комерціалізації з метою отримання прибутку. У промисловості цей процес здійснюється за такою схемою (рис.).

Рис. Основні етапи інноваційного процесу

У сільському господарстві будь-які інноваційні зрушення не спрямовані на створення нового продукту, що є принципово відмінністю інноваційної діяльності у цій галузі. Швидше йдеться про використання досягнень науково-технічного прогресу для підвищення продуктивності виробництва традиційних видів сільськогосподарської продукції: зерна, м'яса, молока, яєць тощо. Існуюча відмінність поряд із іншими, є об'єктивним джерелом формування диспаритету цін на сільськогосподарську і промислову продукцію, що не повинно залишатися поза увагою аграрної політики.

Введення на ринок нових промислових товарів здійснюється в умовах тимчасової монополії, обумовленої ефектом «першого кроку» і патентним захистом нової розробки, тому ціни на нові товари відносно високі. Жодна з існуючих економічних теорій не вважає такий стан речей несправедливим, викривленим або неефективним [4]. Таким чином, промисловість, постачаючи сільському господарству нові товари, щоразу здійснює це за вищими цінами.

Сільськогосподарські товаровиробники, купуючи нову техніку, технології, хімічні засоби тощо, продукцію власного виробництва вимушені продавати за відносно низькими цінами в силу її традиційності та розповсюдженості. Безумовно, сезонність виробництва, погодно-кліматичні впливи, дефіцит провокують сплески цін на сільськогосподарську сировину, але важливо, що на її ціну не впливає *ступінь новизни товару*.

Оскільки сільськогосподарські ціни не є предметом аналізу у контексті даного дослідження, зосередимося на інноваційних аспектах діяльності аграрних підприємств.

Зважаючи, що сільськогосподарські підприємства як суб'єкти інноваційної діяльності, швидше є споживачами новацій, ніж їх виробниками, можна зробити декілька висновків.

1. Техніко – технологічна модернізація галузі, яка здатна забезпечити її розвиток, не під силу більшості сільськогосподарських підприємств, (особливо дрібних) через нестачу оборотних коштів. Яка не може бути подолана ними самостійно за відсутності товарів ринкової новизни;

2. Залучення новацій у сільське господарство неможливо здійснити без зовнішніх інвестицій, але при цьому виникає проблема концентрації власності у інвесторів і, як наслідок, монополізації продовольчого ринку;

3. Розв'язання цих проблем можливе за участі держави шляхом використання різних інструментів: субсидування відсоткових ставок по кредитах комерційних банків; субсидування вартості технічних засобів; використання державних інновацій тощо.

Використання усіх цих засобів державної підтримки інноваційної діяльності в сільському господарстві не пов'язане з процесами злиття і поглинання підприємств, тому не шкодять конкурентному середовищу.

Продовольча криза сприяла зростання інвестиційної привабливості сільського господарства. З 2000 р. по 2008 р. обсяги інвестицій в сільське господарство збільшилась в 7,5 рази, тоді як у харчову промисловість за цей же період – лише ва 2,6 рази. Якщо в національну економіку в 2008 р. у порівнянні з попереднім роком було залучено інвестицій на 2,6 % менше, то в сільському господарстві їх обсяг зріс на 43,2 % [5].

Але Державна програма економічного і соціального розвитку України на 2010 рік, на жаль, не передбачає виділення коштів на підтримку інноваційної діяльності. Серед основних завдань аграрної політики на 2010 рік (забезпечення ефективного функціонування агропромислового комплексу; підвищення ефективності управління землями сільськогосподарського призначення; підтримка виробництва якісних і безпечних продуктів харчування тощо), безумовно важливих і необхідних, не знайшлося місця для завдань інноваційного розвитку галузі [6].

Виняток складають лише діючі Державна цільова програма реалізації технологічної політики в аграрному комплексі щодо забезпечення його технічного переоснащення, термін якої збігає у 2011 р. і Загальнодержавна програма селекції у тваринництві на період до 2010 р. щодо формування селекційної бази у тваринництві [6].

Доцільною, на наш погляд, є пропозиції щодо, використання кластерного підходу у забезпеченні інноваційно-інвестиційного розвитку сільського господарства [7;8], у межах якого забезпечуватиметься вертикальна та горизонтальна інтеграція, а також безпосередній зв'язок наукових установ і виробничих підприємств. Ці процеси є важливими, оскільки внаслідок ускладнення економічного життя, зростання його динамічності та збільшення флуктуацій, інновації перестають бути результатом діяльності лише окремих підприємств, а фінансові витрати на новаторство зумовлюють його переміщення у сферу діяльності великих компаній.

Тому державна політика щодо підтримки інноваційної діяльності в сільському господарстві має сприяти формуванню та розвитку науково-виробничих об'єднань в аграрній сфері.

Традиційність продукції, яку виробляють і постачають на ринок сільськогосподарські підприємствам не виключає, що в процесі інноваційної діяльності окремі її характеристики можуть бути змінені. У першу чергу це стосується урожайності рослин і продуктивності

тварин; поліпшення окремих споживчих властивостей (жирності, цукристості вмісту білків тощо); зміни зовнішнього вигляду, але зазначені диференціації, по-перше, все рівно залишаються малопоміченими кінцевими споживачами, а, по-друге, вони забезпечуються не безпосередніми виробниками товарної продукції, а спеціалізованими підприємствами (дослідними і селекційними, науково-дослідними і навчальними інститутами тощо).

Неврахування специфіки інноваційної діяльності в сільському господарстві окремими науковцями вважати, дозволяє їм вважати, що сутність і переваги інновацій є ідентичними для різних галузей. Наприклад, О. Лаврук пише: «Активізація інноваційної діяльності щодо пошуку та створення *інноваційних продуктів* дають можливість підприємствам (сільськогосподарським – Т.Л.) забезпечити довготривалі та суттєві конкурентні переваги. В такій ситуації аграрні підприємства зможуть не тільки орієнтуватися на існуючі потреби внутрішнього і зовнішнього ринків, але й впливати на їх формування» [9, с. 123].

Для сільськогосподарських підприємств важливо, щоб вони стали ланкою сучасного мережевого суспільства, оскільки формування мереж на основі кластеризації стало важливішим, ніж наукова і технічна діяльність сама по собі, про що свідчить швидкий розвиток партнерських досліджень, спільних підприємств, ліцензійних угод тощо.

Вітчизняні сільськогосподарські підприємства мають бути суттєво модернізовані для того, щоб стали повноправними партнерами соціальних мереж. Зробити це необхідно швидко, за максимальної підтримки держави.

Таким чином, особливості інноваційної діяльності в сільському господарстві не дозволяють оцінювати її за такими самими критеріями, що й у промисловості, а відсутність можливості отримувати прибуток за рахунок принципово нових товарів є додатковим аргументом на користь висновку про необхідність її державної підтримки.

Література.

1. Лозинська Т.М. Національний продовольчий ринок в умовах глобалізації: [Монографія] / Т.М.Лозинська. – Х.: Видавництво ХарРі НАДУ «Магістр», 2007.- 272 с.

2. Майстро С.В. Національний аграрний ринок в умовах глобалізації: механізм державного регулювання: [Монографія] / С.В Майстро – Х.: Видавництво ХарРі НАДУ «Магістр», 2009.- 240с.

3. Інноваційний модель розвитку економіки сільського господарства

України / М.Г. Михайлов // організаційно-економічні трансформації в аграрному виробництві: матеріали Третіх регіональних річних зборів Північно-Східного відділення Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. 10 грудня 2009 р. м. Харків. - Х.: ХНТУСГ, 2010.- с. 146-157.

4. Історія економіки та економічної думки: навч. посіб. / [О.Ю. Амосов, В.В. Калюжний, В.А. Міненко та ін.]; за заг. ред. д.е.н., проф. О.Ю. Амосов. - Х.: Видавництво ХарРі НАДУ «Магістр», 2009.- 408 с.

5. Інформація Міністерства аграрної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.minagro.gov.ua>

6. Про державну програму економічного і соціального розвитку України на 2010 рік [Електронний ресурс] /Закон України № 2442-VI від 6 липня 2010 р. – Режим доступу :<http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/Laws/main.cgi>.

7. Латинін М.А. Аграрний сектор економіки України: механізм державного регулювання: [Монографія] / М.А Латинін М.А. – Х.: Видавництво ХарРі НАДУ «Магістр», 2006.- 320с.

8. Шмаглій О.Б. Інноваційний розвиток сільського господарства та харчової промисловості / О.Б. Шмаглій // Економіка АПК. – 2010. -№5. – С. 119-122.

9. Лаврук О.В. Мотиваційний механізм інноваційної діяльності аграрних підприємств / О.В. Лаврук // Економіка АПК. – 2010. -№5. – С. 123-127.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ РЕСУРСИ І ЇХ МІСЦЕ В РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

***ФЕДУЛОВА І.В., Д.Е.Н., ДОЦЕНТ,
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ***

Інтелектуальний капітал як цінність означає актив, який має властивість приносити дохід. Як система він являє собою сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих визначеним чином елементів з відповідними структурними зв'язками. Як процес він визначається завдяки наявності у нього відтворюючих характеристик, можливості залучення його в оборот, де здійснюється його виробниче споживання і нагромадження.

Це дозволяє сформулювати основні задачі процесу управління інтелектуальним капіталом:

— оптимізація структури інтелектуального капіталу, збереження балансу між різними його елементами і їх групами, встановлення